

Örsjö nya kyrkogård

Örsjö socken, Växjö stift, Kalmar län

Kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar/
begravningsplatser i Växjö stift 2007

Magdalena Jonsson
Kyrkoantikvariska rapporter 2006, Kalmar läns museum

Innehåll

INLEDNING	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Kulturminneslagen och Begravningslagen	3
Kulturhistorisk bedömning	4
Inventeringens uppläggning och rapport	4
Kort kyrkogårdshistorik	5
Växjö stift – en kort historik	5
ÖRSJÖ NYA KYRKOGÅRD	7
Kyrkomiljön	7
Kyrkan	7
Kyrkogårdens historik	7
Beskrivning av kyrkogården idag	8
KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV KYRKOGÅRDEN I DESS HELHET	11
ARKIV OCH LITTERATUR	
Bilagor: Kulturminneslagen	

INLEDNING

Bakgrund

Svenska kyrkan har sedan kristendomens införande svarat för begravning och omhändertagande av döda. I varje socken har inrättats kyrkogårdar för ändamålet. I en stor del av Sveriges församlingar utgör kyrkogården den äldsta bevarade delen av församlingens anläggningar. Ofta har kyrkogården medeltida ursprung. Sedan Svenska kyrkan och staten skildes åt har kyrkan ansvaret för sina egna kulturarvsfrågor. Kunskapen om kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden är dock fragmentarisk. Detta medför att skötseln av den vigda platsen ofta saknar antagna riktlinjer eller vårdprogram där kulturarvshänsyn utgjort planeringsförutsättning. Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering i Växjö stift.

Begravningsväsendet i Sverige är numera en statlig angelägenhet bekostad av begravningsavgiften men den utförs fortfarande som under tidigare århundraden av kyrkan. Varje församling eller samfällighet som önskar söka kyrkoantikvarisk ersättning för vården av kulturarvet måste före 2009 ha upprättat en av stiftet godkänd vård- och underhållsplanering. Denna planering skall visa hur kulturarvets värden skall bevaras. Det är såväl på församlingsnivå som på stiftsnivå nödvändigt att ha kunskap om det kyrkliga kulturarvet. Såväl kortsiktig som långsiktig planering är ett ansvar för båda. För stiftets innebär planeringen att bruka de gemensamma resurserna på ett ändamålsenligt sätt. Den kyrkoantikvariska ersättningen förutsätter en övergripande kunskap om de kulturhistoriska värdena för att medlen skall göra största möjliga kulturhistoriska nytta. Länsstyrelsen skall i sin myndighetsutövning stödja detta arbete samt har ett regionalt tillsynsansvar för kulturmiljövården.

På uppdrag av Växjö stift har Kalmar läns museum under 2005-2006 genomfört en inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser inom stiftets del av Kalmar län. Arbetet bekostades av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och omfattade de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagens § 4. Lagen gäller begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. För att få en heltäckande bild av begravningsväsendet inom stiftet beslutades att även de kyrkogårdar/begravningsplatser som inte omfattas av kulturminneslagen § 4 skulle inventeras. Man valde också att låta inventera de platser som inte förvaltas av Svenska kyrkan. Kompletteringen av inventeringen har gjorts under hösten 2007. Denna rapport omfattar en av dessa kyrkogårdar/begravningsplatser.

Syfte

Den översiktliga inventerings syfte är att:

- ta fram övergripande kunskap om kulturarvet som underlag för församlingens/samfällighetens planering för och förvaltning av kyrkogårdar och begravningsplatser
- ta fram underlag för myndigheter och kyrkan regionalt för handläggning av kyrkoärenden enligt kulturminneslagen och olika finansiella stödsystem
- skapa ett gemensamt kunskapsunderlag för kulturhistorisk värdering och prioritering samt i sig utgöra ett samlat forskningsmaterial
- dessutom verka för ökad förståelse för kyrkogårdens kulturarv såväl lokalt som i kontakter mellan kyrkan och samhället

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m m (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen). Begravningslagen (SFS 1990:1144) anger att en gravvård ägs av gravrättsinnehavaren. När en gravanordning har blivit uppsatt, får den inte föras bort utan upplåtarens medgivande. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, en familj, stilhistoria och begravningstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån skilda kriterier bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande - material, konstnärligt utförande eller till en person- lokal/personhistoriskt värde.

Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistoriskt värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Växjö och Linköpings stift, samt länsstyrelserna och läns museerna i Kronobergs, Jönköpings, Östergötlands och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarter/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i rapporten.

Fältarbetet och rapporterna har utförts av antikvarier Magnus Johansson, Magdalena Jonsson, Liselotte Jumme och Cecilia Ring vid Kalmar läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Växjö stift, Länsstyrelsen i Kalmar län, Kalmar läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Kort kyrkogårdshistorik

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så vis att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. En begravningsplats rymmer ofta ett kapell inom sitt område. I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar. Kristendomens införande innebar bl a att kremering av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt högre utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogårdens område delades först upp mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligen av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen i form av stenkors, tumbor och hållar stod uppställda. Enklare gravar kunde markeras av en liten kulle eller ett träkors. Kyrkogården omgärdades vanligen av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som man då kallade den, skulle vara uppförd av gråsten utan bruk, alltså kallmurade. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på många sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till. Många kyrkogårdar lämnades vind för våg, murar revs och djuren betade fritt i markerna. Först under 1700-talet började man visa mer intresse för kyrkogårdarnas vård och utformning.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut ökade protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs ohygieniskt och orsakade stort obehag, speciellt sommartid. År 1815 beslöt Sveriges riksdag om att begravningsplatser skulle anläggas utanför städer och byar, också det av hygieniska skäl. I bland annat Västervik och Kalmar finns sådana begravningsplatser. Först efter 1815 blev det också mer allmänt förekommande med genomgripande planläggning av kyrkogårdarna med gångsystem och planteringar. Det blev också allt vanligare med planteringar av träd kring kyrkogården, sk trädkrans. Genom 1815 års förordning förbjöds definitivt begravningar inne i kyrkan. Kyrkogårdar och begravningsplatser uppdelades i områden där den dödes familj fick köpa gravplats, och områden som var gratis. Dessa senare områden kallades vanligen allmänna linjen. Här begravdes människor i den ordning de avled. Det innebar bl a att äkta makar inte blev begravda bredvid varandra. Fram till 1960-talet fanns bruket av linjegravar. Under 1800-talets senare hälft blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats. Samtidigt blev de förmögna gravvårdar allt mer påkostade. Vid ungefär samma tid började man anlägga kyrkogårdar med en mindre strikt utformning, än den tidigare, och med ett mer naturinspirerat utseende. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena, bl a tillkom många skogskyrkogårdar. I och med att man började använda moderna maskiner har skötseln av kyrkogårdarna delvis förändrats. Tidigare grusgravsområden har såtts igen och staket och andra detaljer har tagits bort för att underlätta arbetet. Under de senaste decennierna har minneslundar tillkommit på nästan samtliga kyrkogårdar.

Växjö stift – en kort historik

Småland och Öland var under tidigaste kristna tid knutna till stiftet i Hamburg- Bremen. År 1103 lyckades den danske kungen genom intrigerande med påven och tyska kejsaren tillskapa det nordiska ärkestiftet. Utbrytningen fick sitt biskopssäte i Lund och den nordiska

kyrkoprovinser styrdes under tre kvarts sekel från Danmark. Ärkestiftet i Lund omfattade hela nordliga Europa med Skandinavien och Island, de nordatlantiska öarna samt Grönland. Den kyrkliga expansionen med byggande av de första kyrkorna i Småland och på Öland bär därför tydliga spår av sydsandinavisk påverkan.

Stiftsbildningarna i den svenska delen av kyrkoprovinserna pågick dock samtidigt och när Uppsala blev ärkebiskopssäte 1634 bestod den nya svenska kyrkoprovinserna av fyra stift jämte Uppsala, nämligen Linköping, Skara, Strängnäs och Västerås. Sex år senare omtalas i ett gåvobrev en biskop i Växjö vid namn Balduin. Växjö stift måste därför ha tillkommit mellan 1164 och 1170.

Det nya stiftet skapades genom utbrytning från Linköpings stift och kom att omfatta Varend, Finnveden, och Njudung. Värendsdelarna utgjordes av fem häradar, Allbo, Kinnevald, Konga, Norrvidinge samt Uppvidinge. Finnveden bestod av Sunnerbo, Östbo och Västbo medan Njudung var uppdelat i två häradar, Västra och Östra Njudung.

Växjö stifts gränser mot Linköpings stift kom dock snart att bli föremål för diskussioner. Tvisten löstes först genom den påvelige legaten Vilhelm av Sabinas skiljedom 1248. Växjö stift kom efter domen att endast omfattas av Varend vilket gjorde stiftet till det minsta i landet vid den tiden. Området som motsvaras av nuvarande Kalmar län tillhörde under medeltiden Linköpings stift.

År 1555 blev Norra och Södra Möre samt Öland ett självständigt kyrkligt förvaltningsområde, ett s k ordinarie domne, inom Linköpings stift. Ordinarie domnen inrättades av Gustaf Vasa och var ett sätt att minska biskoparnas makt. Vid samma tidpunkt överfördes det gamla folklandet Finnveden till Växjö stift. Finnveden hade dessförinnan tillhört både Skara och Linköpings stift. År 1583 upphörde Kalmars och även Jönköpings ordinarie domnen. Man återgick då praktiskt taget till den gamla stiftindelningen där områdena kring Jönköping, Tveta, Vista och Norra Vedbo återfördes till Linköpings stift och Mo härad till Skara stift. Östbo och Västra Njudung lades till Växjö stift dit också Östra Njudung fogades från Linköpings stift. År 1621 fogades också Tveta och Vista häradar till stiftet i Växjö.

Kalmar blev åter ett kyrkligt förvaltningsområde 1603 då man blev superintendentia. En superintendentia är ett område som avskilts från ett äldre stift och som senare fick status av eget stift. Ursprungligen ingick hela Kalmar län utom Tjust i superintendentian men med tiden kom Sevede, Aspeland och Tuna län att övergå till Linköpings stift. När Kalmar 1678 blev eget stift omfattade det Södra och Norra Möre, Handbörd, Stranda och Öland. Denna indelning bevarades fram till 1903 då det beslutades att Kalmar stift uppgick i Växjö stift. Sammanslagningen realiserades 1915 då Kalmars biskop Tottie avled. För närvarande har Växjö stift 222 församlingar. Stiftets minsta församling är Jälluntofta med knappt 60 kyrkotillhöriga och den största är Jönköping Sofia med 21 850 tillhöriga. I stiftet finns drygt 300 präster och drygt 100 diakoner. Inom stiftet finns cirka 350 äldre kyrkor och antalet medeltida kyrkobyggnader är stort. De flesta sockenkyrkor omges dessutom av medeltida kyrkogårdar. Under 1900-talet har det tillkommit nya begravningsplatser och även nya kyrkor i städerna.

ÖRSJÖ NYA KYRKOÅRD

Fastighetsbeteckning: Örsjö 1:76, Örsjö socken, Nybro kommun, Södra Møre härad, Kalmar län, Småland.

Befolkningstal: 1894 1621 inv, 1920 1303 inv, 1930 1276 inv, 1950 1084 inv, 2004: 776 inv.

Kyrkomiljön

Örsjö kyrka och kyrkogårdar ligger i korsningen där vägarna mot Nybro, Växjö och Emmaboda möts. Strax öster om kyrkan går också järnvägen mellan Nybro och Emmaboda. Kyrkplatsen har gamla anor som centrum i bygden, kanske ända tillbaka till medeltiden. Socknen hörde till Madesjö socken fram till 1883 men eftersom avståndet från sockengränsen i väster till Madesjö kyrka var två mil behövdes en samlingsplats i socknens västra del. Det utbud av handel och service som växte fram här är idag borta. Skola fanns i nuvarande församlingshemmet norr om kyrkan. Den flyttades på 1960-talet till en nybyggd lokal nordväst om kyrkan. Den gamla, ursprungliga bebyggelsen låg utmed de viktiga vägarna. Under 1960- och 70-talet tillkom villaområden norr om kyrkan. Idag finns några mindre industrier varav en lampfabrik är den mest framgångsrika.

Kyrkan

På rullstensåsen som sluttar ner mot Örsjösjön låg tidigt ett kapell. En del hävdar att det ska ha byggts redan på 1100-talet medan andra uppgifter säger att det uppfördes under Johan III:s tid. Första gången kapellet omtalas i skriftliga källor är 1618. Detta kapell förstördes i den förödande skogsbranden 1652 då även Madesjö kyrka brann. Kapellet återuppbyggdes och kom att användas fram till slutet av 1700-talet. Därefter förefaller det som att kapellet försvann och begravningsplatsen som fanns i anslutning till kapellet slutade användas. År 1883 blev Örsjö egen församling och det gjorde att planerna på en egen kyrka började sättas i verket. Församlingen hade tre önskemål: kyrkan skulle vara billig, den skulle byggas av sten och den skulle vara en centralkyrka. Därför anlätade man arkitekten Emil Viktor Langlet som gjort sig känd som den främste svenske förespråkaren för centralkyrkor vid den här tiden. Han är upphovsman till flera av landets centralkyrkor och kom att utforma en särskild variant på temat nämligen den hexagonala kyrkan. Sex kyrkor av den här typen byggdes i Sverige och Örsjö är en av dem. Exteriört var stilen nyromansk medan inredningen gick i nyklassicistisk stil. Kyrkan stod klar 1890. År 1974 förstördes Örsjö kyrka i en brand. Kyrkan återuppfördes enligt samma plan som den gamla och exteriört gjordes den nya byggnaden i det närmaste identisk. Kyrkorummet anpassades efter dagens behov och fick ett modernt uttryck. Ritningar till den nya kyrkan gjordes av arkitekt Jerk Alton.

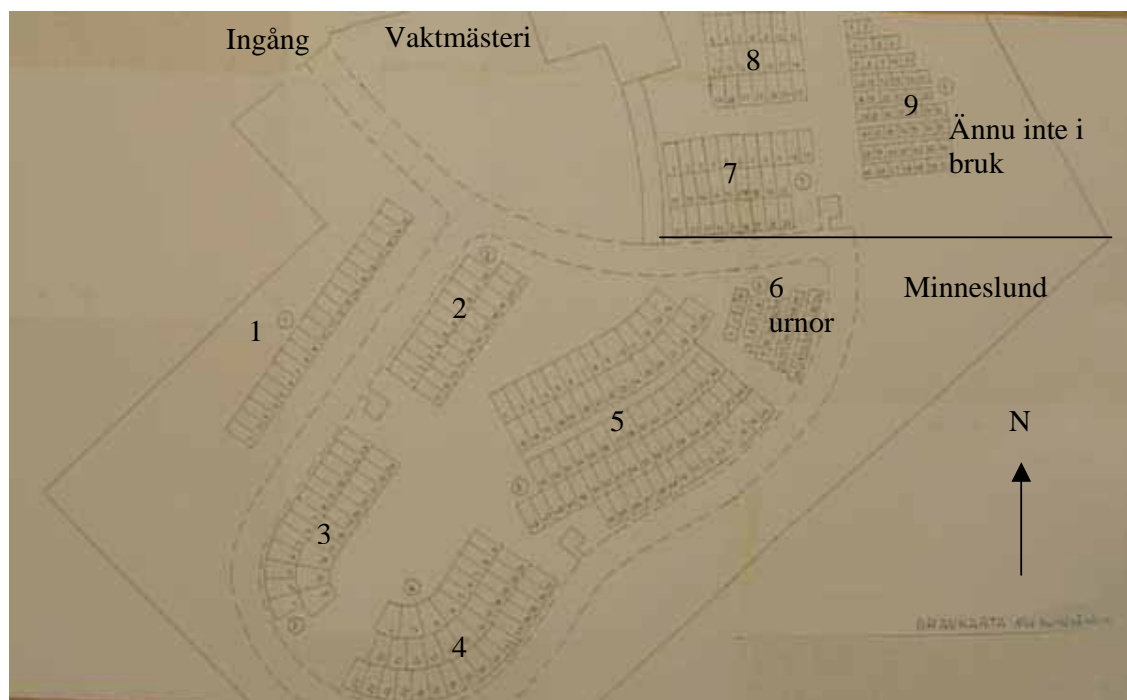
Kyrkogårdens historik

Vid det kapell som fanns i Örsjö långt innan kyrkan byggdes, ska även en kyrkogård ha funnits. I samband med grävarbeten i anslutning till platsen ska skelett ha påträffats vid flera tillfällen. Sedan 1995 markeras platsen där kapellet ska ha legat med ett kors av ek och här hålls sommartid friluftsgudstjänster.

Den kyrkogård som idag omger Örsjö kyrka planerades och inhägnades i samband med att kyrkan byggdes. Några ritningar eller uppgifter om vem som låg bakom kyrkogårdens planläggning har inom ramen för detta arbete inte kunnat återfinnas. Att det fanns en plan förefaller dock troligt. Kyrkogården har en medveten anläggningsform som skapats utifrån platsens förutsättningar och den hexagonala kyrkobyggnaden.

I början av 1980-talet behövdes fler gravplatser. Eftersom ingen lämplig mark fanns i direkt anslutning till kyrkan och kyrkogården anlades en ny kyrkogård ca 200m öster om kyrkan. Den stod klar 1982. Örsjö nya kyrkogård är den enda kyrkogården i Kalmar län som nyanlagts under 1980-talet. Det finns dock exempel på flera kyrkogårdar som har utvidgats under 1980-talet. De har stora likheter med den nya kyrkogården i Örsjö. Den strikt anlagda kyrkogården med gravvårdar i raka rader har här ersatts av en friare struktur. Slingrande gångar och buskage delar in området i olika delar. Gravvårdarna är låga och relativt enkla. Det växtmaterial som används är en blandning av befintliga träd och buskar samt planterade, förädlade arter.

I samband anläggandet av den nya kyrkogården i Örsjö byggdes också nya ekonomibyggnader. På den nya kyrkogården placerades ett krucifix av trä tillverkat av konstnärinnan Eva Spångberg, Gamla Hjälmseryd. En minneslund anlades 1997. Under 2007 har minneslundens förändrats. Krucifixet som tidigare stod i den västra delen av platsen, vänt mot väster, har flyttats till den södra delen och vänts mot norr. Hela minneslundens har skärmats av med nyplanterade häckar och träd. Den sten med texten minneslund som tidigare låg vid krucifixets fot har placerats vid ingången till minneslundens. Åtgärderna kommer, när nyplanterade buskar och träd fått växa upp, att skapa en större rumskänsla vid minneslundens.

Karta över Örsjö nya kyrkogård

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Örsjö nya kyrkogård har en modern utformning med slingrande gångar och små gravkvarter. Kyrkogårdens gångar och buskage har fått bilda utgångspunkt för gravkvarternas form och placering. Det gör att inget kvarter är det andra likt till formen. Med hjälp av träd och buskar delas kyrkogården upp i olika rum och de öppna ytorna blir relativt små. Hela kyrkogården är

insådd med gräs. I den nordöstra delen av kyrkogården finns ett område för urnor samt en minneslund.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas i samtliga väderstreck av ett brunmålat trästaket.

Ingång

I väster finns en ingång med dubbla svartmålade smidesgrindar mellan stolpar av granit.

Vegetation

Runt omkring och inne på kyrkogården växer träd och buskar av olika slag. Här finns bl a tall, björk, ek, lönn, hassel, ölandstok, måbär och rosor. En låg häck av häckoxbär ramar in kvarter 6. En häck av idegran avskärmar mot vaktmästeribyggnaden i norr.

Till kyrkogården leder en asfalterad väg från församlingshemmet's parkering.
(KI Örsjö nya kyrkog 001)

Den asfalterade gången mellan kvarter 1 och 2. Bilden är tagen mot sydväst. (KI Örsjö nya kyrkog 002)

Gångsystem

En gång går som en slinga runt stora delar av kyrkogården. Den är belagd med asfalt. Ytterligare en gång leder fram till vaktmästeriet. Den är belagd med smågatsten.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna är genomgående låga och enkla. Majoriteten är stående men enstaka liggande vårdar finns. Formen är ofta rektangulär men även friare former är vanliga. Materialet är främst grå och röd granit men även svart förekommer. Det finns också en gravvård av svartmålat smide med ett inskriptionsplatta av glas och en vård av marmor. De äldsta gravvårdarna är från 1985. Titlar är ovanliga. Det finns en vård med titeln byggmästare och en med titeln hemmansägare. På ungefär hälften av gravvårdarna anges från vilken ort den döde kommer.

Minneslund

Minneslundan anlades 1997. Platsen skärmas i väster av med en idegranshäck och i norr har björkar planterats tillsammans med hasselbuskar och måbärsbuskar. Vid ingången till minneslundan står en sten med texten Minneslund. I minneslundans södra del står ett krucifix av Eva Spångberg. Vid krucifixets fot finns en plantering med lagerhägg och plats för blomvaser. Öster om krucifixet står en stor ek kring vilken man har byggt en sittbänk av trä, målad i brunt. Marken runt eken är belagd med smågatsten.

Södra delen av kyrkogården. I förgrunden kvarter 4.
(KI Örsjö kyrkog 008)

Byggnader

I den norra delen av Örsjö nya kyrkogård ligger vaktmästeriet med personalutrymmen, kontor, verkstad och garage. Byggnaden har stående, grå träpanel. Det flacka sadeltaket är belagt med rött tegel. Vindskivor, dörrar, fönster och foder är målade i vitt.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV KYRKOGRÅRDEN I DESS HELHET

I början av 1980-talet uppstod behov av att utöka kyrkogården i Örsjö. Eftersom det på kyrkplatsens läge var svårt att utvidga den befintliga kyrkogården i anslutning till kyrkan byggdes en ny begravningsplats ett par hundra meter öster om kyrkan. Den nya begravningsplatsen anlades i en tid när få helt nya begravningsplatser kom till i Kalmar län. På kyrkogården byggdes också vaktmästeri och med tiden anlades en minneslund.

Den nya begravningsplatsen ligger i en lövskogsduge utmed järnvägen strax utanför Örsjö samhälle. En hel del av de träd och buskar som fanns på platsen har sparats och utgör idag omgärdande och rumsskapande buskage. Moderna företeelser på våra kyrkogårdar som urnplatser och minneslund har här iordningställts.

Gravvårdarna på Örsjö nya kyrkogård är låga och enkla. De har en utformning och dekor som är typisk för utvecklingen från 1980-talet fram till idag. Gravvårdarna rymmer person- och lokalhistoriska värden. Det gäller i synnerhet de gravvårdar där den dödes yrkestitel eller hemort angivits och vårdar med symboler eller inskriptioner som berättar något utöver födelsedata om den döde.

Den nya kyrkogården ingår som en del i den kyrkomiljö i Örsjö som förutom kyrkan och den gamla kyrkogården också rymmer församlingshemmet. Tillsammans bildar de en värdefull kulturmiljö.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i förvaltningen av begravningsplatsen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla olika tider.

Sammanfattningsvis:

- Örsjö nya kyrkogård anlades under 1980-talet då flera av kyrkogårdarna i Kalmar län utvidgades.
- Ett kulturhistoriskt värde finns i den enhetliga anläggningsformen som har många för sin tid typiska drag.

ARKIV OCH LITTERATUR

Antikvariskt Topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet

Kalmar läns museums topografiska arkiv

Lantmäteriet

Bucht, Eivor (red), Kyrkogårdens gröna kulturarv, Klippan 1992

Hammaskjöld, Hans mfl, Minnets stigar – en resa bland svenska kyrkogårdar. Stockholm 2001

Hammarskjöld, Britt-Marie, Ett läns utveckling-Kulturminnesvårdsprogram för Kalmar län. Etapp 1, Översikt. Kalmar 1985

Larsson, Lars-Olof, Växjö stift under 800 år, Karlskrona 1972

Madesjö hembygdskrönika 1998, artikel av Olle Madeland, Nybro 1998

Rahmqvist, Sigurd (red), Det medeltida Sverige, Bd 4, Småland 4, Stockholm 1999

Ullén, Marian, Medeltida träkyrkor, 1 Småland samt Ydre och Kinda härader i Östergötland. Stockholm 1983

Åberg, Göran, Sankt Sigfrids stift i historia och nutid, Växjö 1996

Svenska kyrkans hemsida: www.svenskakyrkan.se